

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Рівне – 2009

Збірник наукових праць “Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету . Випуск 15 . –
Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет , 2009 . – 311 с .

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії” визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 5 від 26 грудня 2008 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2009

9. Eastern Europe // New World Encyclopedia. [Електронний ресурс]. /Режим доступу до статті http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Eastern_Europe
10. Дуткевич П., Лауриер В., Гозина Д. Вызовы демократизации: перспективы политической трансформации в Восточной Европе./ Дуткевич П., Лауриер В., Гозина Д // Вестник Российского университета дружбы народов. – Серия: Политология. – 2001. – № 3. – С. 57–65. [Електронний ресурс]. /Режим доступу до статті <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/45671>
11. Орёл В.Э. Французское славяноведение 1970-х годов: организация исследований и некоторые вопросы подготовки кадров / Орёл В.Э. // Славяноведение и балканистика в странах зарубежной Европы и США. – М.: Наука, 1989. – С.79-92
12. Туманова С.В. Из истории английской югославики. Р.У. Ситон-Уотсон (1879-1951) / Туманова С.В. // Славяноведение и балканистика в странах зарубежной Европы и США. – М.: Наука, 1989. – С.120-143.
13. Сміт Карен Е. Європейський Союз: творення зовнішньої політики на прикладі Східної Європи / Переклад з англ. С.І. Фатія. / Сміт Карен Е – Х.: Тарбут Лаам, 2006. – 308 с.
14. Досталь М.Ю. Предмет славистики в работах Чехословацких учёных / Досталь М.Ю. // Славяноведение и балканистика в странах зарубежной Европы и США. – М.: Наука, 1989. – С.144-164.
15. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: Монографическое исследование в 3 т. – Т1. Становление "реального социализма" (1945-1965) / Отв. ред. д.и.н. И.И.Орлик. – М: "Наука", 2000-2002. [Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <http://www.imeri-eurasia.ru/europe.php#31>; Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: Монографическое исследование в 3 т. – Т2. От стабилизации к кризису (1966-1989) / отв. ред. д.и.н. Б.А.Шмелев. – М: "Наука", 2000-2002[Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <http://www.imeri-eurasia.ru/europe.php#31>; Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: Монографическое исследование в 3 т. Т3. Трансформации 90-х годов. Ч.II / отв. ред. д.э.н. С.П.Глинкина – М: "Наука", 2000-2002. [Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <http://www.imeri-eurasia.ru/europe.php#31>
16. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: Монографическое исследование в 3 т. – Т2. От стабилизации к кризису (1966-1989) / отв. ред. д.и.н. Б.А.Шмелев. – М: "Наука", 2000-2002[Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <http://www.imeri-eurasia.ru/europe.php#31>
17. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: Монографическое исследование в 3 т. Т3. Трансформации 90-х годов. Ч.II / отв. ред. д.э.н. С.П.Глинкина – М: "Наука", 2000-2002. [Електронний ресурс] / Режим доступу до книги: <http://www.imeri-eurasia.ru/europe.php#31>
18. Козлов А.С. Программа курса "История Центральной и Юго-Восточной Европы (до XIX в.)" / Козлов А.С. // Российское образование. Социально-гуманитарное и политическое образование. [Електронний ресурс]. /Режим доступу до статті: <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/49455>.
19. Миронов Д.А. Программа курса "Политическая и экономическая трансформация на посткоммунистическом пространстве: история и современность" / Миронов Д.А // Российское образование. Социально-гуманитарное и политическое образование. [Електронний ресурс]. /Режим доступу до статті <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/50916>
20. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX - початок XXI ст.): Навч. посібн. / М. М. Криль - К.: Знання, 2008. - 284 с.
21. Головкин Александр Борисович. Волинь і Галичина в державнополітичному розвитку Центрально-Східної Європи (IX – перша половина XIII ст.). Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.02 / О.Б. Головкин; Ін-т українознав. ім. І.Крип'якевича, Ін-т народознав. НАН України. — Львів, 2006. — 32 с. [Електронний ресурс] –Режим доступу до автореферату: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/27891.html>.
22. Таран Ю. Східні європейці чи західні слов'яни: проблеми ідентичності у Центрально-Східній Європі (I) / Таран Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dialogs.org.ua/ua/project_ua_full.php?m_id=2666

УДК 94(4) «1991\1995»

О.В.Іванченко

СПІВПРАЦЯ ВИШЕГРАДСЬКИХ ДЕРЖАВ У ГРУПІ В ПЕРІОД З 1991 ПО 1995 РІК

Про початок співпраці всередині Трикутника вирішували політичні цілі. Тому у 1991-1992 роках політична площина була практично єдиною, яка використовувалась. Вона досягла тоді високого рівня. Спад зацікавлення цією співпрацею настав у 1992 році. Першою його причиною було рішення ЄЕС, що кандидатури на повне членство у Співтоваристві розглядатимуться індивідуально. Це суперечило попереднім деклараціям Заходу. Друга причина - це розпад ЧСФР на дві держави. Цей розпад приніс якісно нову ситуацію. Декілька основних чинників - економічний рівень, рівень безробіття, показник інфляції, стан бюджету - вивели Чехію на перше місце в Групі, пересуваючи Словаччину на останнє.

У світлі згаданого рішення ЄЕС Чехія опинилася у найважливішій ситуації. Чеські політики, зв'язані з прем'єром Вацлавом Клаусом, висловили погляд, що Чехія самостійно буде йти до Європи. На початку січня 1993 року у інтерв'ю для "Le Figaro" на запитання, чи євроінтеграція Чехії буде елементом вишеградського процесу, Клаус рішуче відповів: "Я впевнений, що ні! Вишеград нас не стосується. Це був процес, цілковито створений Заходом, можливо, Брюсселем, але аж ніяк не нами у Центральній Європі[10]". Заявив також, що Чехія буде готова до інтеграції з Євросоюзом протягом 2-3 років. За цей час вона досягне рівня найближчих членів ЄЕС. Наприкінці лютого 1993 року міністр закордонних справ Чехії Йозеф Зеленец у інтерв'ю для "Rudeho Prava" заявив: "Ніде не підписано жодного документа, у якому б говорилося, що ми спільно складемо заяву на прийом до ЄЕС"[8]. Прихильником вишеградського процесу залишався президент Вацлав Гавел.

Розпад ЧСФР призвів до загострення непорозумінь, пов'язаних із будівництвом на Дунаї дамби і гідроелектричного комплексу Габчіково-Нагімарош та із ситуацією з угорською меншістю, які тепер лягли на плечі Словаччини. Суперечку про інвестицію на Дунаї Словаччина і Угорщина передали навесні 1993 року на форум Міжнародного Трибуналу Справедливості у Гаазі. Суперечка про статус угорської нацменшини у Словаччині призвів до того, що у квітні 1993 році Угорщина виступила проти прийняття Словаччини до Ради Європи. Наростаючий конфліктний стан у двосторонніх стосунках перестав мотивувати обидві держави до співпраці в Групі. Загалом Словаччина від початку свого існування виявляє слабку міжнародну активність, що слід пояснювати не стільки внутрішніми труднощами, скільки невеликою кількістю і скромним забезпеченням закордонних амбасад новоствореної держави.

Найбільшу вірність ідеї поглиблення вишеградського процесу проявила Польща, ініціюючи прийняття спільних дій у інтенсифікації політичного діалогу з ЄС та клопотаннях про членство в НАТО. Активізацію викликав лист Бориса Єльцина до керівників західних держав. Кожна з вишеградських держав критично відреагувала на позицію Росії, вказуючи на відсутність поваги до їх суверенності та спробу пресингу на НАТО.

Активізацію викликав лист Бориса Єльцина до керівників західних держав. Кожна з Вишеградських держав критично відреагувала на позицію Росії, вказуючи на відсутність поваги до їх суверенності та спробу пресингу на НАТО. У середині жовтня Вацлав Гавел опублікував статтю у "Нью-Йорк Таймс", у якій застеріг Захід перед пресингом "шовіністичних, великоруських, криптокомуністичних і криптогалаганських сил", які протидіють включенню центральноєвропейських держав до НАТО; Гавел назвав Чехію, Польщу, Угорщину і Словаччину як перших природних кандидатів до "нової спільноти"[14]. Трьома тижнями пізніше після оголошення програми "Партнерства" президент Словаччини Міхал Ковач проголосив у Брюсселі проєкт "формального співдружного членства" Словаччини з НАТО і висловив готовність до переговорів з президентами Польщі, Чехії і Угорщини у справі підготовки "спільного президентського листа" Вишеградської Групи до НАТО[6]. Ясної перспективи майбутнього членства Вишеградських держав у НАТО домагався Лех Валенса і польська дипломатія. Схожу позицію займала Угорщина.

Під час зустрічі керівників дипломатичних відомств Центральноєвропейської Ініціативи у Дебрецені 19-20 листопада 1993 року міністр А. Олеховський запропонував своїм колегам із Чехії, Словаччини і Угорщини, щоби Вишеградські держави визначили однозначну позицію щодо концепції "Партнерства". Польський міністр закордонних справ після заяви керівників дипломатичних відомств держав НАТО, що Союз не прийме нових членів (2 грудня 1993 року), вирішив поїхати до США 14-16 грудня 1993 року, аби переконати американських політиків, що Вишеградські держави повинні отримати виразну програму включення їх до НАТО. Перед тим, не маючи певності у чеській підтримці, поїхав 9 грудня до Праги. Міністри обох країн прийняли спільну заяву, що зустріч НАТО "повинна дати ясний і зрозумілий всім сигнал, що Союз прийме як своїх нових членів країн Центральної і Східної Європи." Польський міністр однак дізнався, що Чехія не зацікавлена спільним прийняттям Вишеградських держав до НАТО. Міністр Й. Зеленець заявив журналістам: "Я впевнений, що до НАТО ми підемо поряд і в одному напрямку. Але чи подамо ми спільну заяву - не знаю, не думаю. Це проблема дуже інтимна - рішення, чи зі зброєю в руках будемо ставати на оборону чужої безпеки"[4]. Ольховський виступав у Вашингтоні від імені цілої Групи, заявляючи, що Група скаже "ні", якщо "Партнерство" віддалятиме її від членства у НАТО.

У дні перед брюссельською зустріччю в верхах безпрецедентну політично-пропагандистську кампанію провів Лех Валенса, даючи численні інтерв'ю польській і закордонній пресі ("La Stampa", "Washington Post"), агентствам Рейтерс, BBC, UPI і PAP, британській телемережі ITN і німецькій ARD. Державам НАТО він закидав передусім брак бачення безпеки у Європі, страх перед натиском Росії, нерішучість і егоїзм. Він домагався уточнення політичних і військових критеріїв членства у Союзі. Погрожував відкиданням програми "Партнерства", якщо вона не дасть реальної перспективи членства у НАТО. Валенса виступав речником інтересів усіх Вишеградських держав. Міністр оборони Чехії А. Баудиш відмовився від участі у варшавській зустрічі міністрів оборони Вишеградської Групи, заявляючи, що не бачить сенсу у прийнятті спільної позиції Групи щодо НАТО. Поведінка чеських політиків викликала занепокоєння у решті Вишеградських держав.

Чеські керівники прагнули, щоби візит Б. Клінтона до Праги був справою виключно американсько-чеською. Спротив Білого Дому і позиція Польщі, аби зустріч президента США з Вишеградською Групою відбулася у Варшаві, призвели до зміни позиції Чехії. Чеське керівництво, однак, виступило проти спільних переговорів Клінтона з керівниками Вишеградських держав, а також не погодилося на видання спільної заяви цих держав у справі "Партнерства заради миру"[5].

Позицію Чехії щодо ідеї співпраці в Групі слід визнати реалістичною. Частина цілей Трикутника була уже реалізована. Реалізація наступних (членство в ЄС і НАТО) була віддаленою і зіндивідуалізованою цими структурами. Вишеградська Група декларувала також розвиток співпраці у багатьох інших сферах. Співпраця у інших сферах - комунікації, транспорті, енергетиці, зв'язку - опирається на підписаних у 1991 році трьохсторонніх угодах. Її характер виникає передусім із факту сусідства. Це стосується також обслуговування прикордонного руху. Постулати покращення цього обслуговування шляхом будівництва нових переходів на кордонах реалізовані мінімально. Не приносять видимих ефектів зазначені в деклараціях екологічні ініціативи. Натомість рішучий прогрес відбувся у сфері обміну інформацією та, завдяки ліквідації віз, у міжособистісних контактах.

Інтенсифікація наукової і культурної співпраці залишилася у вигляді декларації. У 1948-1989 роках співпраця у цих галузях керувалася згоди, проте тогочасні уряди надавали їй значної ваги і забезпечували фінансово. Тому вона внесла багато тривалих цінностей у взаємне пізнання і зближення культур чотирьох сусідніх народів. Після 1989 року ця співпраця зменшилася катастрофічно. Внаслідок браку коштів у центральних бюджетах і бюджетах відповідних відомств наукова і культурна співпраця була формально децентралізована, а фактично була відкинута на кілька десятків років назад. Рівень співпраці у сфері культури, крім бюджетних обмежень, занижувало ще одне явище: у нових умовах державного устрою і ринку настало раптове захоплення західною сенсаційною літературою та американським кіно. Це явище має перехідний характер, але не вигідно відбивається на реалізації взаємних пропозицій у сфері вартісної літератури і фільму.

Чеські антифедеративні сили, особливо Громадянська Демократична Партія В.Клауса, йдучи у 1992 році до розвалу федерації, прагнули відриву Чехії від "словацького хвоста", менш економічно розвинутого, та швидшої "повної європеїзації". Сьогодні "багато чеських політиків вважає, що без Словаччини Чехія стала повністю Західною державою, яка навіть геополітично позбулася кордону зі Сходом. Це змінює позицію Чехії у контексті європейських стосунків. Звідси також виникає свідомий резерв щодо інших посткомуністичних держав, особливо Польщі і трохи меншою мірою Угорщини". Позиція Чехії щодо ідеї співпраці у Групі є мінімалістичною, "орієнтованою головним чином на задоволення власних державних і національних інтересів". Перемога лівих сил у виборах у Польщі в 1993 році та в Угорщині у 1994 році викликали у правлячій у Чехії центр-правиці небажання і побоювання зміцнення співпраці[7]. Проти будь-якої інституціоналізації політичної співпраці Вишеградських держав і далі висловлюються чеські політики на чолі з В.Гавелом та В.Клаусом. Прем'єр Клаус підкреслює, що Вишеград - це міф, який функціонує лише на Заході. Чеська влада наполягає на концепції суперництва центральноєвропейських держав з приводу вступу до ЄС. Чехія також протиставляє груповій діяльності з питань вступу до НАТО. Щоразу більшої ваги вона надає розвитку співпраці у рамках Центральноєвропейської Угоди про Вільну Торговлю (СЕФТА) [9].

У свою чергу, Словаччина після початкового періоду зацікавлення Сходом, контактами з Росією та Румунією переорієнтувала свою закордонну політику у західному напрямку. Рішуче прагнення до західних інтеграційних структур задекларував 19 січня 1995 року новий словацький уряд Владіміра Мечіяра (заява Словаччини на повне членство в ЄС була подана 27 червня 1995 року). Одночасно Словаччина відчуває потребу співпраці з Вишеградською Групою значно сильнішою мірою, ніж решта партнерів. Налагодження у рамках Групи тривалих політичних і економічних зв'язків із сусідами створює можливість закріплення новоствореної держави у новій, географічно близькій міжнародній конфігурації. Отже, для Словаччини участь у Групі - справа життєво важлива. Це шанс налагодження зв'язків із Заходом. Про це сказав у інтерв'ю для "Трибуни" у вересні 1994 року тодішній міністр міжнародних справ Словацької Республіки Любомир Бистрицький: "Словаччина стоїть на позиції близької співпраці країн Вишеградської Групи. Це має свої історичні і політичні причини, хоча на перше місце слід поставити економічну обумовленість. Ми не хочемо коментувати ані позиції, ані підходу, який презентує чеська дипломатія, але хочу сказати одне - ми взаємно потребуємо один одного і так буде ще у наступні роки". Словаччина надає великої ваги співпраці у рамках СЕФТА, беручи участь у всіх модифікаціях цієї угоди. Вона також закінчила процес нормалізації своїх стосунків з Угорщиною - 19 березня 1995 року було підписано Угоду про добросусідство і дружню співпрацю, у якій було врегульовано статус угорської меншості згідно зі стандартами Євросоюзу (попередній, правий угорський уряд домагався від Словаччини визнання колективних прав для угорської меншини, що виходило за межі рішень ЄС).

Що стосується Угорщини, то вона займала "більш позитивну і прагматичну позицію у справі багатосторонньої співпраці у Центральній Європі, ніж Чехія. Однак і Угорщина не була повністю переконана у можливостях більшого використання Групи для будови нової центральноєвропейської політики"[13]. Однак ця держава бачить можливості і вигоди у розвитку багатосторонньої співпраці і має намір її продовжувати. Найбільш рішучою і відкритою на співпрацю з державами Центральної Європи є Польща. "Польща займає максималістичну позицію, вбачаючи у Групі можливість вирішення багатьох питань Центральної Європи - від стратегічних до економічних." Для Польщі співпраця Вишеградських держав уможливило протиставлення новому зростанню російських впливів у цьому регіоні. Це тим істотніше, чим менш уразливо перспектива вступу окремих держав Центральної Європи до НАТО. Однак проти Польщі говорить її схильність до керування у Групі. До того ж часті зміни урядів та періодичні "війни нагорі" зменшують її надійність у очах не тільки Заходу, але і Вишеградських держав.

27 червня 1994 року у Бруті відбулася зустріч чільних особистостей політичного життя Польщі, Чехії, Словаччини і Угорщини. У зустрічі також взяли участь західні політики. Метою зустрічі було узгодження починань, які повинні зробити держави Вишеградської Групи на шляху до ЄС. Була оголошена пропозиція створення "еластичної організації експертів". Вона не мала бути формалізованою міжнародною структурою, однак мала мати повноваження урядів для виконання аналізів і формування конкретних пропозицій у галузі:

- усунення перешкод у процесі повної інтеграції Четвірки з ЄС;
- спільного вирішення проблем економічної трансформації;
- полегшення розвитку взаємних економічних відносин та економічних відносин Четвірки з ЄС;
- розвиток транскордонної співпраці[12].

Джерела та література

1. Бокало Н., Трохимчик С. Проблеми і перспективи демократизації в країнах Центрально-Східної Європи (на прикладі Вишеградської четвірки).- Львів, 2000.
2. Марьяна В.В. Чехословацкая, чешская и словацкая историографии до и после "Бархатной революции 1989 г." // Новая и новейшая история.- 2002.- №1.- с. 56-80.
3. Шумило В. Країни Центрально-Східної Європи (Польща, Словаччина, Угорщина, Чехія) у постсоціалістичну добу // Историчний журнал.- 2004.-№ 9.- с. 74-79.
4. A. Jagodzinski, Do NATO intymnie, "Gazeta Wyborcza" 10 XII 1993.
5. A. Jagodzinski, Ile solidarności? 11 I 1994.
6. A. Niewiadomski, Słowacja – NATO – Rosja, "Rzeczpospolita" 17 XI 1993.
7. B. Sierszula, NATO otwarte, "Rzeczpospolita" 14 I 1994.
8. Drogi do wspólnej Europy (PAP), "Trybuna" 24 II 1993.
9. Havel przeciwny "instytucjonalizacji" współpracy środkowoeuropejskiej (PAP), "Nowa Europa" 4 XI 1994
10. M. Grzelec, Bez pospiechu, "Rzeczpospolita" 1 VI 1995
11. M. Tabor, Współzależności międzynarodowe Polski w dziedzinie wojskowej, Warszawa 1993, s. 74.
12. M. Wagrowska, Być bliżej siebie oraz Strategia integracji, "Rzeczpospolita" 30 XII 1994.

13. P. Kasznia, Kto zagwarantuje Europie bezpieczeństwo, "Rzeczpospolita" 28 X 1994.
14. T. Zachurski, Strategia handlowego zaangażowania, "Rzeczpospolita" 14-15 I 1995.
15. // [http:// www.visegradgroup.org](http://www.visegradgroup.org)

УДК 94 (437.6): 94 (47)

І.Мартинчук

СЛОВАЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У 1993-2000 РР. У КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН З РОСІЄЮ

Дослідження присвячено розгляду основних аспектів міжнародного співробітництва Словаччини з Росією та Україною; зроблена спроба розставити акценти на пріоритетах зовнішньої політики Словачької Республіки в період 1993-2000 рр.

Актуальність проблеми. Словацько-українські та словацько-російські відносини є темою досить дослідженою, але всі розвідки, зроблені в цьому напрямку, є не досить критичними стосовно пропонованого ракурсу питання.

Аналіз досліджень і публікацій. Основними джерелами для написання даного дослідження слугували періодичні видання як українські, так і словацькі: "Киевские ведомости", SME, Národná obroda, Pravda та інші за період 1993-2000 рр.

Колективом вчених відділу всесвітньої історії та міжнародних відносин Інституту історії України НАН України було підготовлено історичну хроніку основних подій українсько-словацьких міждержавних відносин 1993-2000 рр. У хроніці двосторонніх відносин наведено перелік головних акцій українсько-словацької співпраці цього періоду [4, 257-261]. У іншій частині цього видання "Україна в міждержавних відносинах з країнами регіону" також наведено факти двостороннього і багатостороннього українсько-словацького співробітництва [5;163-232].

Хроніка подій міждержавних взаємин України і СР за 1990-ті роки викладена і в інших документальних публікаціях. У частині першій двотомника "Україна на міжнародній арені", наприклад, міститься декілька документів про українсько-словацьке співробітництво першої половини 1990-х років [6; 221,296-297,313-314, 378-379]. Друга частина цього видання містить проект резолюції про "Прийом СР у члени ООН", внесений делегаціями 98 країн, у тому числі України, на 47-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 15 січня 1993 р. З-поміж документів про міжнародно-договірні відносини України наводяться постанови Верховної Ради України про ратифікацію Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та СР (24 лютого 1994 р.), Договору між Україною і СР про спільний державний кордон (15 липня 1994 р.) та Договору між Україною і СР про режим українсько-словацького державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (15 липня 1994р.) [7; 402,404-405].

Метою дослідження є дати порівняльну характеристику відносин Словаччини з Україною та Росією, не протиставляючи їх одна одній. **Завданнями** роботи є визначити основні, якісно відмінні етапи у зовнішньополітичних відносинах Словаччини – України та Словаччини-Росії; проаналізувати ці етапи та визначити основні пріоритети зовнішньої політики СР в 1993-2000 рр. у східному напрямку.

Об'єктом роботи є зовнішньополітична активність СР у період 1993 – 2000 рр. та її головні акти стосовно України та Росії.

При написанні статті використовувалися історичний, порівняльно-аналітичний **методи та методологія**, теоретичні положення, дефініції та інструментарій школи "політичного реалізму".

Виклад матеріалу. У відносинах між Росією та Словаччиною можна виділити декілька якісно відмінних етапів. Перший припадає на 1993-1995 рр. і обумовлений однією з ілюзій словацької зовнішньої політики цього періоду. Словацька сторона докладала зусиль для створення геополітичної, швидше геоекономічної фантазмагорії, за якою Словаччина має стати мостом між Заходом і Сходом. Підґрунтям для цього мали стати тісні словацько-російські відносини та спільна газова компанія, яка повинна була об'єднати всі газові труби Європи і зберегти словацьку монополію при транзиті російської енергетичної сировини до Західної Європи.

1996 рік приніс "геополітичне витверезіння" словацьким політикам. Стало зрозуміло, що зі "славного мосту" не буде нічого і що словацько-російські відносини не мають глобального, тобто загальноєвропейського значення, більшого ніж звичайні двосторонні. Зростання пасивного сальдо словацької зовнішньої торгівлі в 1996 р., на якому найбільше відзначилось постачання енергетичних сировин із Росії, змусило вирішувати проблему взаємної торгівлі. Протягом 1997 р. стало ясно зрозуміло, що домінуючими в словацько-російських відносинах є питання господарської співпраці, а з них впливають політичні та безпекові аспекти співпраці. Уряд В.Мечіара поставив відносини з Росією на рівень альтернативної закордонної політики СР.

1997 р. для СР у її внутрішньополітичному житті мав важливе значення. Саме в цей рік фактично було підведено підсумки всього розвитку держави, починаючи з 1993 р., її визначення у геополітичному просторі Центрально-Східної Європи. В цьому році уряд В.Мечіара "успішно провалив" референдум про вступ до НАТО та прямі вибори президента, і Мадридський самміт НАТО (липень 1997 р.) був вироком для СР та зовнішньої політики її уряду. Російські політики привітали такі результати референдуму і висловили однозначну готовність надати СР гарантії безпеки, якщо та прийме рішення про нейтралітет. Російський посол в СР С.Зотов дав інтерв'ю часопису SME, в якому сказав: "Знаєте нашу принципову негативну позицію щодо розширення НАТО. Ми не збираємося вказувати словакам та їх сусідам, що робити. Що стосується Словаччини, маємо прекрасні можливості для поглиблення співпраці, і нас дуже засмутило б введення нових правил, зокрема, включення Словаччини у список потенційних членів НАТО негативно відбилосся б на наших торгово-економічних та інших відносинах" [15]. З іншого боку російський прем'єр В.Чорномірдин на слова В.Мечіара, що існує таємна угода між Росією та НАТО про неприйняття СР в альянс, відповів прямо, що "такої угоди не було. Такого питання з делегацією США

З М І С Т

Розділ 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

<i>Д.Вирський</i> УКРАЇНА В ПЕРШИХ „ПОЛОНІЯХ” (країнознавчі видання Я.А.Красінського та М.Кромера про українські землі)	3
<i>І.Вівсяна</i> ФОРМУВАННЯ ІДЕЇ «УКРАЇНСЬКОГО П’ЄМОНТУ» У ВІТЧИЗНЯНІЙ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ (кінець XIX – початок XX ст.)	8
<i>Л.Шугасва</i> В ПОШУКАХ ІСТИННОГО ПРАВОСЛАВ’Я: КІНДРАТ МАЛЬОВАНИЙ	13
<i>А.Киридон</i> МЕНТАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: «ЗСУВ ПАРАДИГМ» В УМОВАХ УТВЕРДЖЕННЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ	16
<i>С.Шевченко</i> ДІЯЛЬНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ДОПОМОГИ В ОДЕСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ	22
<i>В.Півоварчук</i> ЄВРОПЕЙСЬКІ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНІ ЦЕНТРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	25
<i>М.Гон</i> УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ І ЄВРЕЇ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	28
<i>О.Альошина</i> ДІЯЛЬНІСТЬ АРСЕНА РІЧИНСЬКОГО	31
<i>О.Гуменюк</i> СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РАДЯНІЗАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	34
<i>Т.Карпукіна</i> ЗАКЕРЗОННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВІЙНИ (1939-1941 РР.)	40
<i>Л.Заглинська, І.Бондар</i> ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1945-1953 РОКИ)	44
<i>Л.Паніна</i> РОСІЙСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ЖИТОМИРЩИНІ У 50-80-х рр. XX ст.	50
<i>О.Лицук</i> ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ АВТОКЕФАЛЬНИМ ЗМАГАННЯМ В УКРАЇНІ З БОКУ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ (1990-1992 РР.)	53
<i>О.Ворон</i> РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА У КОНТЕКСТІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ	58
<i>Ю. Вільховий</i> РОЗВИТОК ЦЕРКВИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	61
<i>А. Гуз</i> ПОЛІТИКА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ШКІЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ (КІНЕЦЬ XX СТ. – ПОЧАТОК XXI СТ.)	65
<i>В.Васюк</i> БАЗОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ Й ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН	69
<i>О.Коржик</i> ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ УКРАЇНИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА	72

Розділ 2. ІСТОРІЯ ВОЛИНІ. КРАЄЗНАВСТВО

<i>С. Прокопчук</i> БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 РОКУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ XVII – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ	76
<i>Н.Мельничук</i> ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНОГО ГІМНАСТИЧНОГО ТОВАРИСТВА „СОКОЛ”	83
<i>Б.Бойко</i> ПОЧАТКОВА ОСВІТА НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – ПОЧАТКУ XX ст.	85

<i>О.Шмид</i> ЧЕСЬКА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНИ У 60-70-Х РР. ХІХ СТ.	88
<i>І.Мілясевич</i> НАРОДНІ БІБЛІОТЕКИ ВОЛИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	93
<i>Г.Капустін</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БРАТСТВ НА ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	98
<i>О.Дем'янюк</i> СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ НА ВОЛИНИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ НАВЕСНІ 1917 РОКУ	102
<i>В.Панасюк</i> УКРАЇНСЬКА ШКІЛЬНА СПРАВА НА ВОЛИНИ У 1920–1939 РОКАХ: ЕТНОПОЛІТИЧНІ ЗАСАДИ	107
<i>Ю.Крамар</i> ПОЛІТИКА ВОЄВОДСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Г.ЮЗЕВСЬКОГО ЩОДО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА ВОЛИНИ У 1920-1930-Х РР.	111
<i>В.Борщевич</i> ОБРАЗКИ ПОВСЯКДЕННОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕНИКІВ ВОЛИНИ 20-30-Х РР. ХХ СТ.	115
<i>Ф.Рябчикова</i> ВИДИ ТА ФОРМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ В ЕТНОГРАФІЧНОМУ ВІДДІЛІ ВОЛИНСЬКОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО МУЗЕЮ	119
(1920 – ПОЧ. 1930-Х РР.) <i>В.Доброчинська</i> РІВНЕНСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ (1923–1939)	123
<i>Я.Цецик</i> ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ НА ВОЛИНИ (1925-1928 РР.)	128
<i>В.Ковальчук</i> СТЕПАН КОВАЛЬ ("РУБАШЕНКО") – КОМАНДИР ЗАГОНУ УПА "КОТЛОВИНА" НА ВОЛИНИ	135
<i>О.Ленартович</i> ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНИХ СТРУКТУР НА ВОЛИНИ У ПЕРІОД РАДЯНІЗАЦІЇ 1939-1941 РР.	138
<i>Т.Самсонюк</i> ЖІНКИ ЯК ОБ'ЄКТ РЕПРЕСІЙ НКВС НА ВОЛИНИ (1939-1941 РР.)	142
<i>В.Писцьо</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-СУСПІЛЬНІ ЗМІНИ В КОНТЕКСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ НА РІВНЕНЩИНІ	147
<i>А.Жив'юк</i> ПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ В м.РІВНОМУ В ПОЧАТКОВИЙ ПЕРІОД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (сер. 1941 – поч. 1942 рр.): СТОРІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ УРДВ	151
<i>С.Шульга</i> АНТИФАШИСТСЬКИЙ РУХ ВОЛИНСЬКИХ ЧЕХІВ	156
<i>В.Борщевич</i> ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ВОЛИНИ 40-Х – 80-Х РР. ХХ СТ.	159
<i>П.Савчук</i> ОБЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ПОЛЬЩІ І ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	164
<i>Г.Борейко</i> КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРОЦЕСИ РІВНЕНЩИНИ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ ДІЙНОСТІ: 50-60 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ	168

Розділ 3.

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ.

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

<i>В.Ореховський</i> ПОШИРЕННЯ ХРИСТІАНСТВА ТА "ВЕЛИКЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ" (IV – VII ст.)	172
<i>Т.Олексієвець</i> ПРАГА X-XIII СТ.: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МІСТОУТВОРЕННЯ	176
<i>Р.М.Постоловський</i> ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ЧЕСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНО- ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ І ТРАДИЦІЙ	179
<i>Г.Хлібовська</i> НІМЕЦЬКЕ ПИТАННЯ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ДИПЛОМАТІЇ КІНЦЯ 40-Х – ПОЧАТКУ 70-Х РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ	183

<i>І.Петлюк</i> НАЦІОНАЛЬНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ НАРОДІВ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ: ПРОБЛЕМА ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ (1875-1914 РР.)	188
<i>Л.Валух</i> ГЕЛЬГОЛАНДСЬКО-ЗАНЗІБАРСЬКИЙ ДОГОВІР (1890 р.): ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА В АНГЛІЇ	191
<i>Н.Плюта</i> СПРАВА ДРЕЙФУСА У КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУСІЙ У ФРАНЦІЇ	195
<i>Т.Чаркіна</i> ПОГЛЯДИ М.ВЕБЕРА НА ЗАРОДЖЕННЯ КАПІТАЛІЗМУ	198
<i>С.Троян</i> ПЛАНИ СТВОРЕННЯ “МІТТЕЛЬЄВРОПИ” У ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ ст.	200
<i>Б.Бернадський</i> ДІЯЛЬНІСТЬ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ РОЗВІДОК НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	205
<i>О.Ворон</i> ПРОЦЕС ТВОРЕННЯ СПІЛКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МІЖВОЄННІЙ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (1918 – 1938 рр.)	211
<i>М.Боровець</i> РЕАКЦІЯ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА ПОДІЇ МІОНХЕНСЬКОЇ ЗМОВИ	215
<i>О.Дукмас</i> ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ КРИТЕРІЙ ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	217
<i>О.В.Іванченко</i> СПІВПРАЦЯ ВИШЕГРАДСЬКИХ ДЕРЖАВ У ГРУПІ В ПЕРІОД З 1991 ПО 1995 РІК	221
<i>І.Мартинчук</i> СЛОВАЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У 1993-2000 РР. У КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН З РОСІЄЮ	224

Розділ 4.

ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОЦЕСИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ. МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

<i>Т.Ковальчук</i> ІСТОРІЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ КІНЦЯ ХVІІІ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ІВАНА ФРАНКА	227
<i>С.Грипич, О.Граб</i> КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ)	231
<i>С.Чибирак</i> ПОСТАТЬ ПАВЛА ПЛАТОНОВИЧА ЧУБИНСЬКОГО В РАДЯНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ	237
<i>А.Кукурудза</i> ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ПРАВОСЛАВ'Я НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ 20-Х РР. ХХ СТ.: ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	241
<i>В.Чура</i> КОМПАРТИЙНА “ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ” ТА РОЗГОРТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ НАПРИКІНЦІ 80-Х – ПОЧАТКУ 90 РР. ХХ СТ., (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАГАЛЬНОСОЮЗНИХ І РЕСПУБЛІКАНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ).....	249
<i>Ю.Олексін</i> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ РИС ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ	253
<i>Л.Шинкаренко</i> РАДЯНСЬКА ТА РОСІЙСЬКА ІСТОРИОГРАФІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ НОВОГО КУРСУ Ф.Д. РУЗВЕЛЬГА	259
<i>І.Десятиччук</i> КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОГО РУХУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» В КОНТЕКСТІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЇЇ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ	261
<i>Г.Новічков</i> ПОПУЛІЗМ У ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ	266
<i>К.Цинк</i> ПРАВА ЛЮДИНИ І РЕПРОДУКЦІЙНЕ КЛОНУВАННЯ ЛЮДСЬКИХ ІСТОТ	270
<i>Є.Єсталь</i> ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ПОЛІТИЧНІ СВОБОДИ В АВТОБІОГРАФІЧНИХ НАРИСАХ КОЛИШНІХ ДІЯЧІВ НЕЗАЛЕЖНОГО САМОВРЯДНОГО ОБ'ЄДНАННЯ «СОЛІДАРНІСТЬ»	275
<i>В.Мандрагеля</i> МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА: ІНТЕГРАТИВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ	279

Розділ 5.

МАТЕРІАЛИ П'ЯТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ „ЕВОЛЮЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО МИСТЕЦТВА” ЗА НАУКОВИМ НАПРЯМОМ: „КІННОТА У ВІЙНАХ: ВІД ДАВНИНИ ДО СУЧАСНОСТІ” (РІВНЕ, 27 – 28 ЛИСТОПАДА 2008 р.)

<i>А.Поспелов, В.Шлякин</i> ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ КАВАЛЕРІЇ В СРЕДНЬОВІКОВІЙ ЯПОНІЇ V-XVII ВВ.: ВЗГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІССЛЕДОВАТЕЛЕЙ	283
<i>Р.Савчук</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВІЙСЬКОВІ СИЛИ У ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIII СТ.	287
<i>А.Харук</i> КОНЦЕПЦІЯ „КАВАЛЕРІЙСЬКОГО ЛІТАКА” ТА СПРОБИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	290
<i>А.Дергачёва</i> КАВАЛЕРІЯ СТРАН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ НАКАНУНЕ І В ПЕРІОД ВТОРОЇ МИРОВОЇ ВОЙНИ: СОСТАННЯ І РАЗВИТТЯ	293
<i>А.Поспелов</i> КАВАЛЕРІЙСЬКІ І БРОНЕКАВАЛЕРІЙСЬКІ ПОДРАЗДЕЛЕННЯ ВОЕННО-ПОЛІТИЧЕСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І НЕОФИЦІАЛЬНИХ ГОСУДАРСТВЕННИХ ОБРАЗОВАНИЙ В ВОЕННИХ КОНФЛІКТАХ ПОСЛЕДНЕЇ ЧЕТВЕРТИ XX ВІКА	296

Розділ 6.

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, РЕФЕРАТИ, ОГЛЯДИ

<i>Б.Савчук, П.Савчук</i> ПРО ІСТОРІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО. (ПРИЩЕПА БОГДАН, ПРИЩЕПА ОЛЕНА. ІСТОРІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ВОЛИНИ: НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК Б.А.Прищеп, О.П.Прищеп. – Рівне: ПП ДМ, 2008. – 352 с.; іл.	299
<i>О.Дем'янюк</i> ВОЛИНСЬКА ПЛАСТОВА МОЛОДЬ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ 20-30-Х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ (Рец.: Візитів Ю.М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період: Монографія. – Рівне-Львів, 2008. – 180 с.)	301
<i>Р.Давидюк</i> ПУБЛІЦИСТИКА УЛАСА САМЧУКА 1941-1943 РОКІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (Рецензія: Документ доби: публіцистика Уласа Самчука 1941-1943 років / упорядник А.Жив'юк. – Рівне: ВАТ „Рівненська друкарня”, 2008. - 456 с. з іл.)	302
<i>В.М.Шеретюк, П.О.Савчук</i> СПОГАДИ УКРАЇНИКИ (Рецензія.: Білашевич-Кузич Л.І. Сибірська сага. – Косів: писаний камінь, 2008. – 376 с. Упорядник та літературний редактор Галина Білавич.)	303
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	306
ЗМІСТ	308

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 15

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С. Троян

Комп'ютерна верстка – С.С.Троян, О.Ю.Третяк

Обкладинка – О.Я.Тарасюк

Підписано до друку 25. 03. 2009 р. Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 31,7. Віддруковано засобами оперативної
поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне:
РДГУ, 2009. – Випуск 15. – 311 с.